

Baggrundsmateriale til filmen

Vietnam og Kampuchea november 79

**Den historiske
baggrund
for konflikterne
i Indokina**

Af Kirsten Vagn Jensen

Indhold

Den før-koloniale periode	4
Kolonitiden	6
Oprør og politisk kamp	8
Den japanske besættelse	9
Den 1. Indokina-krig (1945–1954)	10
Cambodia under den 1. Indokina-krig	11
Geneve-konferencen	11
Vietnam efter Geneve-forhandlingerne	12
USA's krig i Vietnam – Den 2. Indokina-krig	13
Cambodia efter Geneve-konferencen	15
Våbenbroderskab	17
Vietnam efter befrielsen	18
De nye økonomiske zoner	19
»Skoler til genskabelse af menneskelig værdighed«	20
Kooperativerne	20
De økonomiske problemer	21
Grænsekrigen mellem Kampuchea og Vietnam	22
Kinas forhold til Vietnam	22
Flygtningeproblemet	23
Hvad skete der i Kampuchea efter befrielsen?	24
Invasion eller befrielse?	25
Den kinesiske invasion	26
Nye trusler og håb	26
Minoritetsforhold	8
Kort om landene i Indokina	15
Filmens disposition	29
Hvem er hvem?	30
Tidstavle	32
Forkortelser og ordforklaringer	35

Vietnam og Kampuchea

november 79

Den historiske baggrund for konflikterne i Indokina

Den 30. april 1975 bragte vore medier budskabet om Saigons fald. Dermed var mere end 30 års bitter og blodig krig i Vietnam forbi. Saigons »fald« blev kaldt »befrielse« af Vietnam-bevægelsen, som denne pjeces forfatter tilhørte. Men også statsminister Anker Jørgensen fandt det naturligt at bruge ordet »befrielse« om det, der skete den dag.

For Vietnam havde krigen drejet sig om frihed og uafhængighed. Men *det* var ikke et nyt tema i Vietnams historie.

Den før-koloniale periode

Viet-folket kan føre sin historie tilbage til det 2. årtusind før vor tidsregning – og til Den Røde Flods delta. I perioder med misvækst og hungersnød har stadige folkevandringer fundet sted fra nord til syd, fra Kina ned i Vietnam, Laos og Burma. Derved opstod der et øget pres på jorden, som igen affødte nye folkevandringer mod syd. Således er Vietnam blevet gradvis større, i løbet af 1500-tallet på Cham-rigets bekostning (den midterste del af det nuværende Vietnam: Trung Bo) og senere, i løbet af 1700-tallet, på bekostning af den tyndtbefolkede sydøstlige del af Cambodia omkring Mekong-deltaet.

Men udover den fredelige indvandring nordfra var Vietnam i mere end 1000 år underlagt forskellige kinesiske dynastier, der var ude på at sikre sig de mange værdifulde metaller i landet. Utallige oprørsforsøg blev slået ned, men man affandt sig aldrig med besættelsen. Først i 939 e.v.t.

lykkedes det endelig at befri landet ved egen hjælp, men flere gange senere vendte kineserne tilbage og bed sig fast for længere eller kortere tid, indtil de påny blev fordrevet.

Særlig stolte er vietnameserne over at have slået den mere end en halv million store mongolhær under Kublai Khan (1288) både til lands og til vands, hvad ingen anden nation kan rose sig af.

For at kunne slå store invasionshære tilbage var det nødvendigt med en høj grad af samling og organisation. Noget, der også talte for en stærk centraladministration i Vietnam, var de enorme opgaver i forbindelse med digebygningen. Diger var livsnødvendige for at imødegå de regelmæssige oversvømmelser omkring de store floder og for at forhindre saltvandet i at trænge ind over markerne langs de udsatte kyster.

Måske kan man i Vietnam tale om, at folket og monarkiet til en vis grad havde en fælles interesse i at bekæmpe feudalherrerens magt. Når en vældig bondehær i årevis havde bekæmpet en ydre fjende, ville bønderne ikke finde sig i stadigt hoveri for feudalleren, når de endelig vendte hjem; heller ikke i, at de buddhistiske klostre eksproprierede endnu mere af deres sparsomme jordlodder.

Efterhånden tabte både feudalherrer og buddhister terræn. Selvejende bønder, der betalte skat til kongen og til gengæld fik lov til at beholde noget jord til fælles dyrkning, erstattede livegenskab. Og omkring år 1500 afløste konfucianismen*) så endelig buddhismen som officiel doktrin.

Premierminister Pham Van Dong.

Et gammelt ordsprog i Vietnam siger, at »kongens lov må vige for landsbyens regler«. Selv om dette sikkert er overdrevet, er der nok noget om snakken. Landsbyens forhold var stort set dens egen sag, når blot den skat, man samlet var pålagt, blev betalt. Jordfordelingen var ikke oprørende skæv, og fællesarealerne sikrede som oftest

*) Konfucianismen var både en stats- og moral-lære, hvis hovedvægt lå på mennesket som samfundsborger. Med sin betoning af *underordning* i forskellige menneskelige relationer er der stærkt reaktionære træk i denne lære, men elementer i konfucianismen kan i høj grad bruges progressivt, bl.a. kravet om at fyrsten skal være et eksempel for sit folk.

Mandariner, som var trænet i den konfucianske skole, fik efterhånden alle vigtige administrative stillinger. De blev rekrutteret efter et system af indviklede kejserlige konkurrencer, som alle mænd over 18 år, der havde bestået prøver på lokalt plan, i princippet kunne melde sig til. Men for det første kunne fattige bønders børn ikke hellige sig årelange studier, da de ikke kunne undværes i produktionen, og for det andet var det umådelig svært at bestå prøven, selv hvis man hørte til de privilegerede.

skat og støtte til de fattigste. Et ældreråd af indflydelsesrige mænd ledede landsbyen kollektivt. Deres magt var ikke arvelig og byggede ikke på ejendom. Mest indflydelse havde den lærde, der gang på gang indstillede sig til de svære mandarineksaminer*) (dog som oftest uden held).

Men efterhånden som befolkningstilvæksten blev større, og bjergegnene stadig ikke fristede Viet-folket til bosætning på grund af malaria-faren, blev flodlandet overbefolket. Lidt efter lidt opstod en klasse af jordløse bønder og fattigbønder, der i dårlige tider måtte låne ris og derfor blev forgældet.

Denne økonomiske krise uddybes i løbet af 1700-tallet. Vietnam har allerede ekspanderet sydovert, men riget truer nu med at falde fra hinanden, da to grene af kongehuset rivaliserer om magten. Det største bondeoprør i Vietnams historie – Tay Son-bevægelsen (1771–1802) – satte en stopper for denne opløsning. Ledet af tre brødre fra Tay Son genforenes landet, og de kinesiske tropper, der er kommet den ene gren af

kongehuset til undsætning, slås på flugt. Man tager fat på vigtige jordreformer, men da den betydeligste af Tay Son-lederne dør i 1802, ser en efterkommer af den slagne fyrsteslægt sin chance. Han får held med sin modoffensiv og lader sig derefter udråbe til kejser under navnet Gia Long over et samlet Vietnam med Hue som hovedstad.

Alle de reformer, Tay Son-bevægelsen ville gennemføre, blev nu skrinlagt. Et ultra-konservativt styre af konfuciansk tilsnit løste på ingen måde bøndernes problemer, men førte til det ene oprørsforsøg efter det andet.

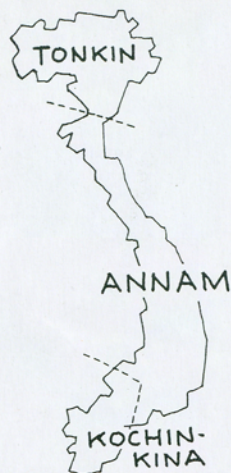
Disse urolige forhold blev franskmændenes chance.

Kolonitiden

Da England havde udvidet sin interessesfære fra Indien østover i Asien til Burma og Malaja, fandt Frankrig, at det var på høje tid at sikre sig nogle støttepunkter i Sydøstasien.

Det første sammenstød skete i 1847, da franskmændene sænkede den vietnamesiske flåde i Da Nang. Da nogle katolske missionærer var blevet dræbt i 1858, benyttede Frankrig dette som påskud til at begynde krig mod Vietnam. Kejseren og hoffet var næsten fra begyndelsen indstillet på kapitulation, men der var en stærk folkelig modstand mod koloniseringen. I virkeligheden tog det franskmændene næsten 40 år at nedkæmpe denne modstand.

Allerede i 1859 blev Saigon besat, og tre år senere kunne Frankrig overtage 3 af de sydlige provinser nærmest ved en byttehandel med kejseren. I 1864 gjorde Frankrig hele det sydlige Vietnam til kronkoloni under navnet Cochinchina (vietn. Nam Bo). Samtidig blev Cambodia fransk protektorat, og den samme status fik resten af Vietnam, da koloniseringen endelig lykkedes i 1884, den midterste del under navnet Annam (vietn. Trung Bo) og den nordligste del under navnet Tonkin (vietn. Bac Bo). I

1893 kom så turen til Laos, og alle tre lande blev under ét af franskmændene kaldt Indokina.

Når det tog så meget længere tid at undertvinge det nordlige Vietnam, hænger det bl.a. sammen med de stærke traditioner for modstandsvilje i landsbyerne. Ofte var lederen i ældrerådet en af de konfuciansk lærde, der endnu ikke havde kvalificeret sig til mandarinstatus, men virkede som lærer i landsbyen. Franskmændene lagde nye kriterier til grund for valg til ældrerådet: nemlig økonomiske. Derved blev landsbyens intellektuelle frataget den indflydelse, de hidtil havde haft.

Der var som nævnt problemer med jordfordelingen allerede inden koloniseringen, men under franskmændene blev det helt galt. Ekstraudgifter i form af skatter og afgifter forarmede bønderne, som derved kom i gæld til den voksende klasse af godsejere og pengeudlånere. Hvis høsten slog fejl, betød det ofte at man måtte gå fra jorden. Den mægtige Indokinas Bank, helt på franske hænder, lånte fortrinsvis penge til godsejere, der så lånte dem videre til de trængende bønder til tårnhøje renter. Denne udvikling medførte, at en voksende del

af de selvejende bønder blev forpagtere, der måtte aflevere ca. halvdelen af deres høst til godsejeren, til tider endog mere. Samtidig blev det mere og mere almindeligt, at godsejeren slet ikke levede på sin egen jord, men installerede sig fornemt i Saigon eller andre store byer.

Der var forskelle i udviklingen fra syd til nord, men forarmningen af de almindelige bønder var stor i hele landet. Dog var der forholdsvis flere selvejende bønder i nord, selv om jordlodderne var mindre her.

Særligt kynisk optrådte Frankrig ved at skaffe sig monopol på salget af salt, opium og alkohol. Salt var jo livsnødvendigt, så alle var nødt til at betale denne form for ekstraskat. De andre varer blev nærmest påtvunget landsbyerne, somme tider med magt, og monopolvarerne udgjorde i perioder op til 70 pct. af statens indtægter.

En stor del af de jordløse blev efterhånden forvandlet til et nyt proletariat. De kunne tvangsudskrives til sæsonarbejde med at bygge veje og jernbaner for kolonimagten eller blive landarbejdere på

de store gummiplantager i Cochinkina og Cambodia – på 3-års kontrakter og til sulteløn. Kolonimagtens politik gik ikke ud på at udvikle kolonien industrielt, så landets råstoffer kunne forarbejdes og importen udefra formindskes. Tværtimod blev råstofferne *udført* fra Vietnam, først og fremmest ris, men minedriften i Tonkin havde samme formål.

Befolkningen levede på et eksistensminimum, og kun en lille godsejerklasse samt en mellemhandlerklasse (oftest af kinesisk oprindelse) profitterede af kolonialismen. Selv om det nationale borgerskab og småborgerskab, der voksede frem i kolonitiden, undgik den sociale fornedrelse, som det store flertal af bønder gennemgik, oplevede dog også de en ydmygelse, om end af mere national karakter. De dygtige sønner af velhavende vietnamesere, der vendte hjem fra et fransk universitet med fine eksaminer, kunne ikke bruge dem til noget, fordi alle de betydelige stillinger og til og med almindelige funktionærstillinger stort set var forbeholdt »moderlandets« ansøgere. Undtagelsen var de såkaldte »assimilerede« vietnamesere, en gruppe på ca. 1000 vietnamesere med fransk statsborgerskab.

Fra Silkegaden i Hanoi.

Oprør og politisk kamp

I hele koloniperioden foregik der en national kamp for uafhængighed, mest skjult, men somme tider ganske åbenlyst. Men forsøgene slog fejl, fordi monarkiet som oftest var ude på at redde sine privilegier og frygtede en folkelig opstand. Landsbyens lærde, der ofte stod i spidsen for oprøret, manglede også en egentlig politik og plan for social fornyelse. National uafhængighed var ikke nok, når den sociale nød var så stor.

Det nationale borgerskab, der var vokset frem i kolonitiden, kunne måske have påtaget sig opgaven, men var for svagt og afhængigt af kolonimagten til at klare den. Da det demokratisk, borgerlige parti Vietnams Nationalistparti, der var startet i 1927, forsøgte et væbnet oprør i 1930, blev det druknet i blod.

Et parti, der skal gøre sig håb om at vinde folkelig tilslutning, må indebære løftet om en egentlig samfundsforandring. I 1930 blev netop sådan et parti stiftet: Indokinas Kommunistiske Parti. Fra en beskeden start med bare 300 medlemmer kom partiet snart til at spille den ledende rolle i den nationale kamp mod kolonimagten. Før end Mao i Kina havde formuleret det, byggede partiets leder Ho Chi Minh på bondestanden som den revolutionære magt, en magt der i samarbejde med byernes industriarbejderklasse skulle gennemføre, hvad han kaldte den »demokratiske, nationale revolution«.

Minoritetsforhold

I Vietnam er der mere end 60 forskellige folkeslag eller etniske grupper. Viet-folket udgør ca. 87 pct af befolkningen og bor stort set i lavlandet. De fleste minoritetsfolk bor i højlandet i nord eller Det centrale Højland – dog ikke Hoa- og Khmerfolk. Flertallet af bønderne i det første af de to kooperativer filmen viser – fra Lang Son-provinsen – tilhører Nung-minoriteten. Mange af de samme minoritetsfolk findes i Laos og Kampuchea, i Laos især mange fra Meo-folket.

Generalprøven kom allerede i 1930–31, da Nghe Tinh-sovjetterne blev grundlagt. Kolonimagten og godsejerne blev sat på porten i en del af landdistrikterne i provinserne Nghe An og Ha Tinh (to provinser nord for den 17. breddegrad).

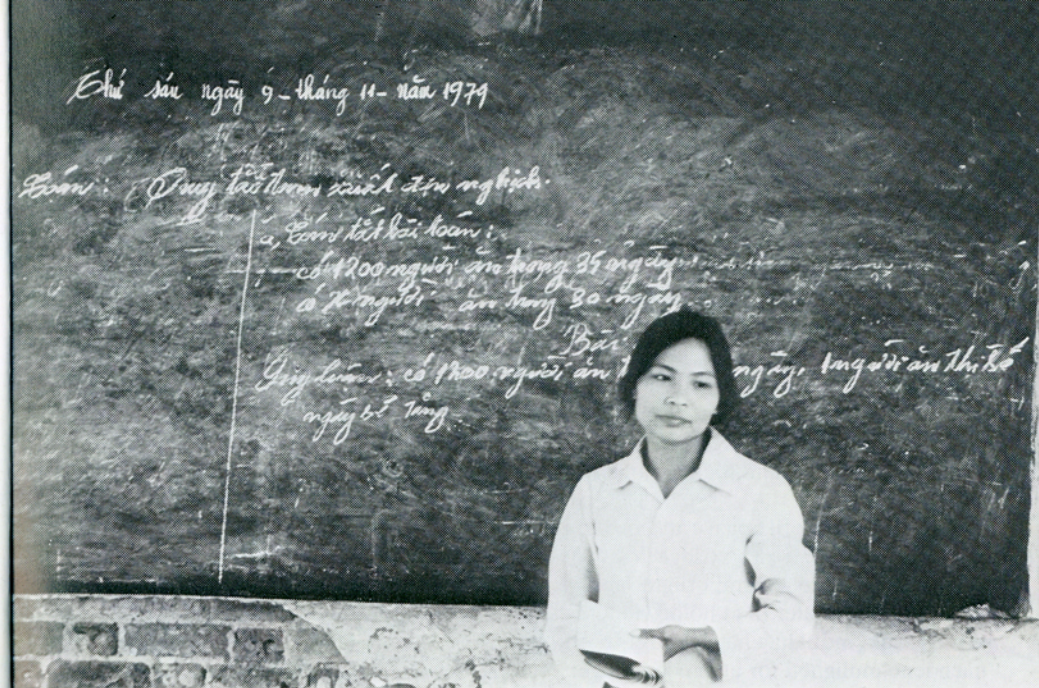
Lokale eksekutivkomitéer overtog alle politiske og sociale opgaver. I den korte tid sovjetterne fik lov til at bestå, blev rismarkerne omfordelt, skatterne til kolonimagt og godsejer afskaffet og jordrenten nedsat. Selv om også sovjetterne blev knust, havde de bestået længe nok til, at der var skabt en model for samfundsændring, som gjorde indtryk viden om.

Den internationale økonomiske krise 1929–33, som efterhånden slog voldsomt igennem i Asien, kom til at virke i samme retning. Og partiets prestige i befolkningen voksede i takt med den forfølgelse og terror, de revolutionære blev genstand for fra kolonimagtens side.

I de følgende år lagde de revolutionære megen vægt på at organisere og undervise de fattige bønder og industri- og minearbejderne. Man kan undre sig over, at marxismen kunne finde genklang hos bondebefolkningen. Men husker man på, at for konfucianismen er det at underkaste sig social disciplin ligefrem et led i personlighedsudviklingen, blir det lettere at forstå.

Gamle konfucianske leveregler minder ofte på forbløffende måde om de regler, partiet udformede med henblik på dets kadrers omgang med befolkningen.

Den forfølgelse, de revolutionære havde

Fra en skole i provinshovedstaden Lang Son, nær den kinesiske grænse.

været udsat for fra 1930, aftog i 1936, da Folkefronten i Frankrig fik regeringsmagten. Aktiviteten kunne nu legalt udvides, og den politiske kamp i Vietnam blev også folkefronts-præget. Det betød, at de demokratiske krav blev stærkere understreget og de sociale krav neddæmpet.

Den japanske besættelse

Da 2. Verdenskrig udbrød i 1939, strammede franskmændene grebet om Indokina igen. Indokinas Kommunistiske Parti gik mere eller mindre under jorden. Fra nu af blev landdistrikterne den revolutionære basis, og partiet understregede, at den nationale befrielse nu var hovedsagen.

I juni 1940, da tyskerne besatte Frankrig, og den samarbejdsvillige Vichy-regering blev dannet, forholdt koloniadministrationen sig loyal overfor Vichy-regeringen. Da

japanerne i august begyndte deres besættelse af Indokina, lod de derfor franskmændene fortsætte som civile administratorer. De revolutionære rettede flere angreb mod både franskmænd og japanere i 1940 og 41. I februar 1941 kom så Ho Chi Minh tilbage til Vietnam, og den nationale befrielsesfront, Viet Minh, blev grundlagt. Den bestod af mange nationale kræfter, men Kommunistpartiet var den ledende styrke.

Viet Minh voksede sig stadig stærkere. I 1944 blev befrielseshæren grundlagt. Ikke mindst en frygtelig hunger-katastrofe i 1944–45, hvor 2 mill. mennesker omkom alene i Tonkin-området, bidrog til at radikaliserer befolkningen. Kolonimagten delte nemlig kun nødtigt ud af sine store rislagre og fik derved ansvaret for katastrofen.

Den 9. marts 1945 foretog japanerne et kup og afsatte det franske kolonistyre, men også deres tid var snart omme. Viet Minh forberedte det endelige opgør, og i løbet af 14 dage efter japanernes betingelsesløse kapitulation havde August-revolutionen gået sin sejrsgang over hele Vietnam. Den 2.

sept. 1945 kunne præsident Ho Chi Minh oplæse Uafhængighedserklæringen i Hanoi, den nye Demokratiske Republik Vietnam's hovedstad.

Den 1. Indokina-krig (1945–1954)

Da Japan kapitulerede, og Frankrig var yderst svækket efter krigen, regnede Viet Minh med, at alt nu lå til rette for et samlet og uafhængigt Vietnam. Men sådan gik det ikke.

Englænderne fik til opgave at afvæbne de japanske soldater i det sydlige Vietnam. Men den engelske general brugte samtidig de japanske soldater til at holde vietnameserne i skak, indtil han havde sikret franskmændene mulighed for at vende tilbage.

Til at begynde med skete dette uden amerikanernes velsignelse, for USA havde stadig en udpræget anti-kolonialistisk holdning. Men dette skulle snart ændre sig, da den såkaldte »kolde krig« mellem de tidligere allierede USA og Sovjet udviklede sig. Eller som man gerne sagde i Vesten: mellem »den frie verden og kommunismen«.

Foreløbig forhandlede Ho Chi Minh flere gange med Frankrig om en form for begrænset uafhængighed for hele landet, og den 6. marts 1946 lykkedes det at få en foreløbig aftale igennem. Den anerkendte DRV og lovede, at det i en kommende folkeafstemning skulle afgøres, om de 3 dele – Tonkin, Annam og Cochinkina – skulle udgøre ét land. Men det var en aftale med flere ubekendte. Selv løftet om en folkeafstemning blev brudt, da franskmændene et par måneder senere anerkendte »Den frie republik Cochinkina«, som den franske højkommissær havde fået stablet på benene.

Alligevel rejste Ho til Paris for at forhandle videre. Men vietnameserne kunne ikke acceptere, at den uafhængighed, de fik

tilbudt, ikke skulle gælde deres militær og diplomati.

I november 1946 bombarderer den franske flåde Hai Phong med mange tusinde civile ofre som resultat. Den spinkle forhandlingstråd brister, da den franske højkommissær med vilje tilbageholder et telegram fra Ho Chi Minh til den franske regering. Kort før jul kommer så ordren til de franske styrker om at afvæbne Viet Minh. Den 1. Indokina-krig er et faktum.

Denne første krig sluttede med sejr for vietnameserne. Op imod 1 mill. mennesker mistede livet, heraf 172.000 franskmænd. En af grundene til Viet Minh's og Befrielseshærens sejr var nok revolutionens sejr i Kina 1949, for forsyningssituationen blev betydelig bedre fra 1950. Men den vigtigste grund var givetvis, at Viet Minh fra starten repræsenterede håbet om både national uafhængighed og en dybtgående social forandring.

Franskmændene havde indtil 1954 udkæmpet krigen med sit ekspeditionskorps og tropper fra Bao Dai's kejserdømme, Staten Vietnam, som Frankrig i 1950 havde oprettet i stedet for Den frie Republik Cochinkina. Alle disse soldater var professionelle, og der kunne forudses et ramskrig derhjemme, hvis der nu også skulle sendes store skarer af værnepligtige af sted. Derfor opfordrede franskmændene deres allierede til at sende hjælpetropper for at slås for »den frie verden«.

Men amerikanerne var kun parat til at yde økonomisk hjælp. De var dårligt kommet sig efter Korea-krigen (1950–53). Den amerikanske udenrigsminister Foster Dulles og en stor del af Pentagon gik ellers ind for at benytte atombomben under den langvarige belejring af den franske fæstning Dien Bien Phu nordvest for Hanoi! Så langt ville dog hverken præsident Eisenhower eller franskmændene gå, og enden på den lange belejring blev vietnamesisk sejr få dage efter at Geneve-forhandlingerne om Indokina var begyndt.

Fra et kooperativ nord for Hanoi.

Cambodia under den 1. Indokina-krig

Under 2. Verdenskrig havde Cambodias konge Norodom Sihanouk manøvreret så behændigt, at japanerne tilbød Cambodia selvstændighed på bekostning af den franske kolonimagt. Men efter krigen kom franskmændene alligevel tilbage. Sihanouks bestræbelser gik nu ud på at genoprette kongens magtpositioner.

Samtidig voksede der imidlertid en folkelig modstand frem, rettet både mod franskmænd og kongemagt. Denne modstandsbevægelse samarbejdede med Viet Minh, og Sihanouk kaldte den derfor »Khmer Viet Minh«.

I ly af Viet Minh's og den laotiske befrielsesbevægelse Pathet Lao's pres mod franskmændene fik Sihanouk for anden gang manøvreret sig frem til selvstændighed for

Cambodia. I nov. 1953 trak de franske styrker sig ud, og samtidig gav Sihanouk guerilla'en ordre til at nedlægge våbnene eller forlade landet. Og hans tropper slog hårdt til mod dem, der ikke efterkom ordren.

Geneve-konferencen

Geneve-forhandlingerne, der sluttede den 20. juli 1954, fremstilles ofte som de indokinesiske folks sejr over kolonimagten. Men det var i så fald en tvetydig sejr.

I konferencen deltog: Frankrig, Kina, Sovjetunionen, USA og Storbritannien, Den Demokratiske Republik Vietnam (DRV), Staten Vietnam (kejserstyret i Syd) samt Cambodia og Laos.

Laos og Cambodia blev anerkendt som selvstændige stater, mens Vietnam foreløbig skulle være delt langs den 17. breddegrad.

Man kan med en vis ret hævde, at de to socialistiske magter på konferencen, Kina og Sovjetunionen, svigtede de indokinesi-

ske befrielsesbevægelser, fordi den fredelige sameksistens på det tidspunkt betød mere end de sociale revolutioner i Indokina. Cambodias befrielsesbevægelse var end ikke med på konferencen. Den nord-vietnamesiske statsminister Pham Van Dong kæmpede hårdt for at opnå, at der både i Laos og Cambodia blev bevaret et landområde som revolutionære baser for befrielsesbevægelserne. To provinser mod grænsen til DRV blev sikret i Laos, men Sihanouk fik forpurret en lignende ordning i Cambodia.

Når Pham Van Dong gik med til en midlertidig deling af Vietnam, skyldtes det nok frygt for, at amerikanerne ellers ville rykke ind og overtage magten efter franskmændene og måske til og med anvende atomvåben.

Vietnam efter Geneveforhandlingerne

Ifølge Geneve-aftalerne skulle der være en midlertidig militær demarkationslinje langs den 17. breddegrad, og Nord- og Syd-Vietnam skulle forenes efter frie valg i juli 1956.

Efter bestemte regler skulle Viet Minhtropperne flyttes nord for den 17. breddegrad, og de franske tropper rykkes syd for denne linie. En kontrolkommission skulle overvåge dette og garantere, at der ikke fandt ny oprustning sted.

Men der var to af de deltagende magter i Geneve, der havde nægtet at underskrive aftalerne, selv om de erklærede, at de ikke ville modarbejde dem, nemlig USA og Saigon-styret.

For USA blev Vietnam nu mere og mere et led i den såkaldte »inddæmningspolitik«. Dvs. den politik, der gik ud på at »hindre kommunismens fremmarch«. Alle iagttagere var enige om, at der var en overvældende chance for, at Viet Minh ved frie valg i hele Vietnam ville blive valgets sejrherre, og amerikanernes politik gik nu ud på – i

samarbejde med Saigon-styret – at forhindre valget.

Det begyndte med, at Frankrig, som sammen med DRV var udpeget som garantmagt, overdrog sine beføjelser til USA. Dernæst satsede amerikanerne på *Ngo Dinh Diem* som statsminister under kejser Bao Dai, og i 1955, da kejseren blev fældet, som Republikken Vietnams præsident med næsten uindskrænkede magtbeføjelser.

Diem tilhørte det katolske mindretal. Han var af fornem slægt og fanatisk antikommunist.

Diem slog hårdt ned på alle modstandere, først og fremmest de revolutionære. Man regner med, at 80 pct. af dem, der var blevet tilbage, da omgrupperingen fra syd til nord var overstået, blev taget til fange og dræbt.

Dernæst kom turen til de store religiøse sekter i Syd-Vietnam, der kunne mønstre ca. 40.000 mand under våben. I løbet af 1950-erne opbyggede Diem mere og mere en politistat. Hans sygelige mistænksomhed indskrænkede hans rådgivere til egen familie, samt oberst Landsdale, CIA's chef i Saigon.

Da Diem søger at samle al magt i Saigon og bryder med det gamle decentraliserede administrationsprincip, vokser uroen stærkt. I denne periode, 1957–59, blir ordet Vietcong opfundet af Diem-regimet som samlende betegnelse for alle, der gjorde voldelig modstand mod regimet. Senere i 1960 da Den Nationale Befrielsesfront, FNL, blev dannet, kom ordet Vietcong til at betegne FNL's medlemmer.

Den Nationale Befrielsesfront havde som politisk mål Vietnams genforening, demokrati og jordreformer. De få tilbageblevne revolutionære var en vigtig faktor i bevægelsen, men iøvrigt samarbejdede Fronten med alle, der ville bekæmpe Diem-styret på nationalt grundlag. De, der ikke var kommunister, kaldtes efterhånden *Den 3. styrke*, og kunne både arbejde inden for FNL og selvstændigt.

Den vrede, bønderne følte ved forsøgene

på at ødelægge landsbyernes selvstyre, var den bedste grobund for befrielsesfrontens vækst, og en bølge af væbnede oprør spredte sig nu over det meste af Syd-Vietnam.

USA's krig i Vietnam – Den 2. Indokina-krig

Fra 1961 – under præsident Kennedys – udvidede USA sit engagement i Vietnam med den såkaldte »Special War«. Antallet af amerikanske officerer steg stærkt i Saigonhæren. Helikoptere, amfibietanks, napalm og kemisk krigsførelse blev nu almindeligt anvendt.

Og taktikken med »strategiske landsbyer« blev indledt for at fravriste Befrielsesfronten dens støtte i landområderne. Denne taktik bestod i, at bønderne blev gennet sammen i en slags kunstige landsbyer bag

pigtråd, effektivt bevogtet, for at »beskytte« dem mod partisanerne. Men hele denne politik viste sig snart at være ganske fejlet. Den skabte flere partisaner, end den udryddede.

Alt dette øgede splittelsen og forvirringen inden for Diem-regimet. Efterhånden opstod der også en betydelig modstand i byerne, hvor det buddhistiske præsteskab især tiltrak sig opmærksomhed i verdensoffentligheden, ikke mindst i USA. Det begyndte i Hue, da det katolske Diem-styre forsøgte at undertrykke en buddhistisk procession. Det bredte sig snart, og i løbet af et halvt år brændte syv buddhistmunkes selv i protest mod Diem-regimet.

I Washington følte man, tiden var inde til at skifte heste. Under et militærkup likvideres Diem og hans bror, og ingen tvivler om, at USA har spillet en aktiv rolle i kulisserne.

Men der blir ingen politisk ro efter kuppet. Den ene general afløser den anden, og et regulært sammenbrud truer. Den sydvietnamesiske hær er i en farlig opløsning

Genopdragelseslejren Nam Ho, syd for Hanoi. Tidl. officerer i den sydvietnamesiske hær.

og opgiver selv, at en stor del af de professionelle soldater deserterer.

På denne situation reagerer den amerikanske regering med at erklære en ny fase af krigen: »Limited War«. Og den 4. august når man til et vendepunkt i krigen. Amerikanerne hævder, at to af deres destroyere, der sejlede fredeligt rundt i internationalt farvand i Tonkin-bugten, er blevet beskudt af nordvietnamesiske torpedobåde. Præsident Johnson giver ordre til gengældelsesaktioner mod de nordvietnamesiske bådes baser og olielagre. Den 7. august vedtages Tonkin-resolutionen i Kongressen; takket være en noget uklar formulering, giver den præsidenten frie hænder til at føre krig ind over Nord-Vietnam.

Fra senere senats-høringer ved vi, at den officielle amerikanske version af Tonkin-bugt-episoden var forfalsket, men Tonkin-resolutionen gav ikke desto mindre præsidenten bemyndigelse til at optrappe krigen voldsomt – *eskalere* den, som det kom til at hedde. I løbet af de næste tre år kommer antallet af amerikanske tropper i Syd-Vietnam op på mere end en halv million mand.

Og fra den 7. februar 1965 begyndte de helt regelmæssige bombardementer af Nord-Vietnam, som skulle pågå i omtrent 4 år. Fly af nær sagt alle typer søgte at ramme livsnerven i det nordvietnamesiske samfund, kommunikation, transport, diger og dæmninger, al industri. Men også hele bysamfund blev udslettet, hospitaler, skoler, templer.

10.000 fly og helikoptere lod dag og nat deres last regne over både nord og syd. I syd en blanding af bomber og kemikalier.

Både Kina og Sovjet havde i årevis støttet Vietnam materielt, både med fødevarer og våben. Hjælpen var uundværlig for det kæmpende Vietnam, og under den stigende rivalisering mellem Kina og Sovjetunionen, om hvem der skulle være den ledende kraft i den socialistiske verdensbevægelse, undgik vietnameserne bevidst at tage parti for den ene mod den anden.

Men rent faktisk blev de mere afhængige af den sovjetiske hjælp, da krigen blev eskaleret fra amerikansk side, og de ustandselige bombetogter ind over Nord-Vietnam begyndte. Man måtte da satse stærkt på teknologisk avanceret, defensivt militærudstyr, og det kunne kun Sovjetunionen levere.

I den flerårige magtkamp mellem Saigon-generalerne lykkedes det til sidst at finde et makkerpar før valget i 1967 – generalerne Nguyen Van Thieu og Nguyen Cao Ky – som henholdsvis præsident og vicepræsident. Selv senator Robert Kennedy betegnede valget som »svindel og farce«. Modkandidaten, der under valgkampen var gået ind for forhandling med Nord-Vietnam, blev bagefter idømt 5 års fængsel.

Amerikanerne gjorde i den følgende tid meget ud af at fremstille det nye styre som reformvenligt. Man lovede at støtte med 10 mill. dollars for at få gennemført en jordreform, hvis hovedmål skulle være at uddele 200.000 hektar jord, der var eksproprieret under Diem, til småbønder samt nedsætte forpagtningsafgiften til 25 pct. af afgrøden. Men det var altfor sent. FNL havde haft en retfærdig jordpolitik både i program og praksis fra starten i 1960.

Den ene korruptionsskandale efter den anden underminerede også det nye regimes prestige i befolkningen.

I 1968 kommer så Tet-offensiven, hvor FNL samtidig foretog væbnede fremstød i 64 byer og provinshovedstæder. De militære resultater var måske ikke så store, men Tet-offensiven viste klart, hvor politisk stærk Befrielsesfronten nu var blevet.

Resultatet blev, at præsident Johnson den 31. marts måtte erklære, at bombardementerne over Nord-Vietnam ville blive indstillet, og at han ikke genopstillede ved det kommende valg. Endelig den 1. november stoppede alle bombardementer over Nord-Vietnam, og der blev gjort klar til 4-parts-konferencen i Paris i januar 1969 mellem amerikanerne og Thieu-regimet på den

Kort om landene i Indokina

	Vietnam	Kampuchea	Laos
Hovedstad	Hanoi	Phnom Penh	Vientiane
Befolkning (mill.)	49 (1976) 53 (1979)	ca. 7? (1976) ca. 5? (1979)	3 (1976) 3,5 (1979)
Areal (km ²)	329 600	181 035	236 800
Befolkningstæthed (1976) (indb. pr. km ²)	149	ca. 40	13
BNP pr. indb.	988 kr. (1976)	455 kr. (1973)	338 kr. (1977)
Eksport (i mill. da. kr.)	1690 (1976)	175 (?) (1976)	68 (1978)

En del af tallene i denne oversigt er behæftet med en vis usikkerhed, dog især dem fra Kampuchea.

ene side, DRV og FNL på den anden.

Præsident Nixon kommer til magten i 1969 på et løfte om at stoppe krigen i Vietnam. Modstanden mod amerikanernes krig i Vietnam er voksende overalt i verden og ikke mindst i USA. Nixon holder sit løfte ved i Guam-doktrinen at foreslå den såkaldte »vietnamisering« af krigen. Det går ud på at lade vietnameserne selv i stadig højere grad overtage krigsføringen, men dog stadig økonomisk og militært støttet af USA.

I den kommende tid blev Saigon-hærens professionelle soldater udvidet til godt 1 million mand, meget bedre udstyret end før og med intensiv oplæring af amerikanske officerer.

FNL havde fortsat fremgang i land-områderne, og i juni 1969 blev der for de »befriede områder« oprettet en midlertidig regering – Sydvietnams Provisoriske Regering – eller PRG.

Cambodia efter Geneve-konferencen (1954)

Ifølge Geneve-aftalerne skulle der holdes valg i Cambodia efter et år, og modstands-

bevægelsen skulle sikres plads i Nationalforsamlingen.

Men inden valget fandt sted, havde Sihanouk ændret forfatningen på flere punkter. Bl.a. fik kongen ret til at opløse Nationalforsamlingen og til at udpege det ene kammer medlemmer. Inden valget abdicerede Sihanouk til fordel for sin far og dannede et enhedsparti, Sangkum, hvor både højre og venstre skulle rummes.

Dette parti fik næsten alle stemmer ved valget, fordi den snedige regel var indført, at man skulle have været opskrevet i mindst 3 år i sit valgdistrikt for at kunne opstille. Med andre ord var alle modstandsbevægelses kandidater afskåret fra opstilling.

Ligesom Diem i Syd-Vietnam kunne nu Sihanouk koncentrere sig om at slå ned på de næsten forsvarsløse revolutionære. Af de 2500 medlemmer af kommunistpartiet regner nogle kilder med, at ca. 90 pct. blev ryddet af vejen.

Vietnameserne kunne ikke gøre noget for at hjælpe deres kammerater, da de var bundet af Geneve-aftalens løfte om »ikke-indblanding«. Men en del khmer-kommunister lykkedes det dog at flygte til Nord-Vietnam.

Sihanouk indgik i 1955 aftale med USA

om militærbistand. Samtidig lagde han stor vægt på, at Cambodia fremstod som neutralt og alliancefrit. I de følgende år førte han en politik, der stadigt stærkere understøttede Cambodias selvstændighed og neutralitet, og fik af den grund betydelig folkelig støtte.

Dette førte til splittelse og uenighed i det svage og decimerede kommunistparti. Der var to hovedtendenser – en, der gik ud på, at Sihanouk var hovedfjenden efter den hårde politik, han havde ført i 1955 og fremefter, og en anden, der gik ud på, at strategien i Cambodia ikke måtte vurderes isoleret, men afhang af, hvad der tjente den fælles anti-imperialistiske kamp bedst.

Den første tendens blev styrket, efterhånden som flere cambodianske intellektuelle, som havde fået deres uddannelse i Frankrig og var blevet medlemmer af kommunistpartiet vendte tilbage igen. Fra 1963 var ledelsen i kommunistpartiet ikke længere præget af de gamle veteraner fra Indokinas kommunistiske Parti, men af de unge hjemvendte kommunister, deriblandt Saloth Sar, den senere Pol Pot.

Det blev efterhånden klart, at amerikanerne var dybt utilfredse med den neutralitetspolitik, Sihanouk førte. Det blev afsløret, at CIA direkte støttede og sendte våben til højre-guerilla'en Khmer Serei, der også blev støttet fra Thailand. Og et mordforsøg på Sihanouk havde også udløbere til CIA. I 1963 havde Sihanouk omsider fået nok og udviste de militære og økonomiske eksperter fra USA.

Samtidig foretog Sihanouk en tilnærmelse til den socialistiske verden, først og fremmest FNL i Syd-Vietnam, der allerede var engageret i en kamp mod det ny-kolonialistiske styre i Saigon og amerikanerne.

Sihanouk begyndte nu i al stilhed at støtte FNL. Da den amerikanske optrapning fortsatte i Syd, gav han lov til at sende militære forstærkninger via Cambodias havneby Kompong Som og tillod, at en gren af Ho Chi Minh-stien, der førte forstærknin-

ger og forsyninger fra Nord til Syd-Vietnam, kom til at gå gennem det nordøstlige Cambodia.

I begyndelsen af 1965 var Pol Pot taget til Kina, hvor han opholdt sig til slutningen af 1966. I denne periode gav kommunistpartiets anden fraktion opbakning til Sihanouks anti-imperialistiske linie og støttede visse progressive indenrigspolitiske skridt, som f.eks. nationalisering af bankerne.

Men selv om bombekrigen fra 1965 til 68 rasede over Nord-Vietnam, mente Pol Pot-fraktionen stadig, at den første opgave var at føre væbnet kamp mod Sihanouk, idet ethvert partis pligt bestod i at handle ud fra sit eget folks interesser.

Og den væbnede kamp startede virkelig i Battambang i 1967 med alvorlige tab til følge og i 1968 i flere andre distrikter. Men Khmer Rouge, som kommunisterne nu blev kaldt, måtte i 1969 erkende, at den væbnede kamp indtil videre måtte opgives, fordi der ikke var tilstrækkelig folkelig støtte.

Sihanouk havde stadig forstærket sin støtte til FNL og havde længe givet partisanerne lov til at oprette tilflugtssteder inden for den cambodianske grænse, hvor de kunne trække sig tilbage for at hvile ud.

I marts 1969 begyndte amerikanerne i hemmelighed at bombe de vietnamesiske tilholdssteder i Cambodia og lidt senere at ødelægge de store gummplantager med afløvningsgift.

Den pro-amerikanske Lon Nol blev efter indre og ydre pres statsminister i august 1969, og den 18. marts 1970 foretog Lon Nol statskup, mens Sihanouk var udenlands. Og den 30. april invaderer amerikanerne og Thieu-tropperne Cambodia, som indtil nu havde holdt sig udenfor krigen i 15 år. Invasionens formål, hævdes der fra amerikansk side, er at ødelægge FNL's og nordvietnamesernes baser i Cambodia, så den amerikanske tilbagetrækning fra Syd-Vietnam kan foregå på en betryggende måde.

*Ho Chi Minh-byen (Saigon).
Fra kineserkvarteret Cholon.*

Våbenbroderskab

Sihanouk appellerede straks efter Lon Nols kup til Khmer Rouge om at danne en enhedsfront, hvad kommunisterne mere end gerne gjorde. De var klar over, at Sihanouk var den eneste, der kunne samle folket til en væbnet kamp mod USA-imperialismen. Men det var nødvendigt, at skaffe sig støtte fra vietnameserne også i form af militære instruktører, der skulle træne Sihanouk-tropper og Khmer Rouge-guerilla'en til en samlet befrielseskamp, og Pham Van Dong lovede straks »et par tusinde af de bedste«.

FUNK, som den nye nationale befrielsesfront kom til at hedde, havde i løbet af bare et år skaffet sig kontrol over $\frac{4}{5}$ af territoriet. Vietnameserne hævder, at de i denne periode udrustede hele regiment, og at de befriede hele provinser og overlod dem til cambodianerne. Dette understreger også Sihanouk i sine erindringer, mens Pol Pot i sin såkaldte Sortbog fra 1978 benægter det.

Allerede den 1. juli 1970 måtte Nixon, presset både af den stærke internationale

opposition og Kongressen, trække sine tropper ud af Cambodia.

I 1972 gennemfører Befrielsesarmeen i Vietnam den såkaldte Påskeoffensiv og har stor fremgang. Men USA svarer igen med at udlægge miner ud for de nord-vietnamesiske havnebyer.

I Paris er de langvarige fredsforhandlinger ved at komme ind i en afgørende fase. Da præsident Nixons rådgiver Kissinger præsenterer det færdige udkast til våbenhvile for Thieu, nægter han at acceptere det, sandsynligvis fordi aftalen ikke indeholder et krav om, at alle nord-vietnamesiske tropper skal trækkes ud af Syd-Vietnam.

Det dødvande, der så opstår, gør USA nordvietnameserne ansvarlig for, og den 17. dec. 1972 genoptager de bombardementerne over Nord-Vietnam, denne gang fortrinsvis med de vældige, højtflyvende B-52'ere. Hanoi og Hai Phong bombes til 1. januar 1973, hvad der medfører en voldsom international reaktion.

Den våbenhvile-aftale, der underskrives i Paris den 27. januar 1973, er praktisk talt

identisk med den, der forelå til underskrift i oktober.

I våbenhvile-aftalen for Vietnam frasiger aftaleparterne sig enhver ret til at anvende Cambodias territorium til militære formål eller bringe våben eller personel ind i landet. Men da bombestoppet i Vietnam træder i kraft, indsætter USA alle sine B-52'ere mod Cambodia, som bombes fra 7. februar til 15. august med forfærdende virkninger for landbefolkningen.

Selv om de amerikanske bombardementer er et klart brud på Paris-aftalen, mener kredsen omkring Pol Pot, at vietnameserne ved overhovedet at have indgået aftale om våbenhvile har forrådt befrielseskampen i Cambodia og bestemmer sig til at gøre kort proces med de mange vietnamesere, der boede i landet. Kieu Sam Phan fortalte senere Sihanouk, at »agenterne« var blevet likvideret, og de fleste vietnamesere jaget ud af landet med magt. Sihanouk sammenligner i sine erindringer den behandling, de fik, med Hitlers folkemord på jøderne.

Når Khmer Rouge-ledernes politik i de befriede områder blev så meget hårdere netop i 1973, havde det nok også andre årsager end USA's terrorbombning. De havde været vidner til, hvor populær Sihanouk stadig var hos bønderne, da han samme år besøgte de befriede områder. Truslen om nok en gang at blive snydt for sejren, ligesom ved Geneve-konferencen, fik dem til at gå drastisk til værks for at ændre samfundet fra grunden i de befriede områder. Man gik i gang med at organisere bønderne i kooperativer, afskaffede penge og indførte byttehandel. Flygtninge fra de befriede områder kunne berette om lange indoktrineringsmøder og vold.

I februar 1973 blir der også våbenhvile i Laos, som kort tid efter får en samlingsregering af både højre, neutralister og befrielsesfronten Pathet Lao. I Vietnam overtræder faktisk alle parter våbenhvile-aftalen, men Thieu-regimet grundigst. Militært ved at forsøge at fravriste FNL dele af de

befriede zoner. Politisk ved at modsætte sig, at der oprettes et Nationalt Forsøringsråd og ved at beholde de 200.000 politiske fanger i fængsel.

USA's økonomiske støtte til Saigonregimet stiger fra 2 til 3 milliarder dollars årligt efter Paris-aftalen. Men da modstanden mod Vietnam-krigen vokser både i USA og resten af verden, samtidig med at regeringen delvis lammes p.g.a. Watergate-skandalen, må USA's regering nødtvungent skære ned på militær-hjælpen til Saigon-styret.

De fleste indfaldsveje til Det centrale Højland i Vietnam kontrolleres efterhånden af FNL og Befrielseshæren. Den 14. marts 1975 starter en offensiv, der får Thieu til hovedkuls at beordre fuld tilbagetrækning fra området. Resultatet er civil og militær masseflugt, først ud til kysten og senere ned sydpå. Hue og Da Nang falder med få dages mellemrum.

I Cambodia har Khmer Rouge siden en offensiv i januar 1975 holdt Phnom Penh belejret. Pol Pot anmoder nu vietnameserne om kraftigere artilleri og får det. Samtidig sender vietnameserne artillerister til at bemande kanonerne. Den 17. april 1975 rykker Khmer Rouge ind i Phnom Penh og befrier byen.

Den 30. april rykker FNL og Befrielseshæren ind i Saigon, den sidste af en lang række byer, der faldt som korthuse i den 55 dage lange slutoffensiv i Vietnam. Den sidste fase af offensiven kaldte vietnameserne for »Ho Chi Minh-kampagnen«. Men den gamle præsident var død allerede i 1969 og kunne ikke sammen med sine landsmænd glæde sig over sejren.

Vietnam efter befrielsen

Man skal ikke være særlig fantasifuld for at forestille sig omfanget af de problemer, vietnameserne stod overfor ved befrielsen – efter 100 års kolonistyre og 30 års krig.

Phnom Penh.

Og alligevel blev der intet af det blodbad, Thieu og Kissinger havde truet med, hvis »kommunisterne« fik magten, heller ikke hungersnød eller alvorlige epidemier.

Syd-Vietnam havde været fuldstændig afhængigt af amerikansk hjælp, både med hensyn til ris og en strøm af forbrugsvarer, samt råstoffer til den beskedne industri, der var. Levestandarden for overklasse og middelklasse blev unormalt høj for et fattigt u-land, en lang række service-fag blomstrede op, og den kunstige velstand frembragte nok mange arbejdspladser, men en lille produktion.

Alt dette hørte så pludselig op ved befrielsen. Der var kun ris tilbage til 15 dages forbrug i Saigon, og det udpinte Nord-Vietnam måtte øjeblikkeligt sende nødforsyninger.

Millioner af mennesker var under krigen drevet fra deres landsbyer ind til byerne, og det blev nu sejrherrenes sag at løse problemet med de opsvulmede byer med millionvis af arbejdsløse og mennesker, der i

en årrække havde vænnet sig til en parasitiltværelse.

De fleste flygtninge var blevet rodløse, mange unge var endt som kriminelle, prostituerede eller narkotikavrag, og hjemløse børn strejfedes rundt i tusindvis.

Man søgte at løse problemerne på flere måder.

De nye økonomiske zoner

Næsten halvdelen af al landbrugsjord i syden var mere eller mindre ødelagt efter krigen. I Saigon og andre større byer begyndte myndighederne et langsommeligt arbejde med at overtale byboerne til at tage ud på landet igen, enten til de landsbyer, de var kommet fra eller til de såkaldte »Nye økonomiske zoner«. Efter 3 år var det ikke lykkedes at få mere end 700.000 af Saigons 3,5 millioner indbyggere af sted. Af dem var ca. 400.000 vendt tilbage til deres hjemegn, hvor først landbyen måtte genopbygges. Dernæst skulle jorden renses for ueksploderede sprængstoffer. Så først kunne

arbejdet med at skabe nye arealer til dyrkning begynde.

Resten af dem, der forlod Saigon, eller Ho Chi Minh-byen, som den nu var døbt, tog ud til de nye økonomiske zoner. Det var tidligere uopdyrket jord, som man nu ville indvinde for at få produktionen af fødevarer i vejret. Nogle af disse zoner lå i bjergene, hvor der før kun havde boet spredte stammefolk, f.eks. i Det centrale Højland, andre lå i områder, hvor store skove var gået til grunde p.gr.a. amerikanernes miljøkrig. Atter andre af de nye økonomiske zoner lå i egne, man hidtil havde regnet for at være for ufrugtbare til opdyrkning.

Nybyggerne fik tilbudt nogle primitive huse, redskaber, såsæd til det første halvår og proviant for samme periode. Havde man ikke nok til at klare sig efter det halve år, trådte staten til med ekstra forsyninger, somme steder i op til to år. Men frafaldsprocenten er temmelig høj, ofte ca. 20 pct. Folk, der savner bekvemmeligheder som elektrisk lys, rindende vand, kafeer og markeder vender tilbage til Saigon.

Den ambitiøse plan om at få overført 4 millioner mennesker fra sydens byer og Den røde Flods delta i nord inden 1980 er i hvert fald ikke lykkedes. Men de nye økonomiske zoner eksisterer og fungerer, selv om livet er både hårdt og nøjsomt de fleste steder.

»Skoler til genskabelse af menneskelig værdighed«

Det nye styre satsede voldsomt på at rehabilitere de mange unge, der var endt som prostituerede eller var afhængige af stoffer, især heroin. Man betragtede dem som krigsofre på linie med de sårede og mente, de unge først og fremmest måtte genvinde deres selvrespekt for at blive helbredt. Det opsøgende arbejde udføres af de lokale folkekomitéer, for pigernes vedkommende er også Kvindeunionen med. De prostituerede, der har deres familie i byen, får tilbud

om job eller oplæring og blir boende i miljøet, mens piger fra landet får tilbud om at komme på en af skolerne.

Her blir de først helbredt for kønssygdomme og starter så på et program for politisk og moralsk opdragelse ved siden af regulær skolegang (størsteparten er analfabeter). Og sidst, men ikke mindst, får de en faglig oplæring, der skal sætte dem i stand til at klare sig selv.

Dette er også stort set programmet for narkomanerne, men her er fysisk træning og akupunktur også vigtige elementer i behandlingen.

På begge de skoler for narkomaner og prostituerede, som er vist i filmen, er en del af lærerstaben tidligere klienter på skolen.

De mange omstrejfende små drenge, »Livets Støv«, som de kaldes, er til forskel fra de voksne ikke frivilligt på kostskolerne, og en del forsøger da også ofte at stikke af. Her består behandlingen i undervisning, praktisk arbejde og oplæring i et fag for de halvstore. Fysisk afstraffelse er forbudt for lærerne, venlig og respektfuld behandling af børnene er det første krav til lærerstaben.

Kooperativerne

I nord har vietnameserne på trods af krigen haft ca. 20 år til at omdanne landet i socialistisk retning. Industri og minedrift er nationaliseret og det meste af handelen også. Bønderne, der er den afgørende faktor i produktionen, er sluttet sammen i kooperativer, men det er foregået over en lang periode, hvor man gradvist har udvidet kooperationen i takt med bøndernes bevidsthedsniveau.

Det første stadie i denne proces var en art gensidige hjælpegrupper, hvor den enkelte bonde beholdt ejendomsretten til produktionsmidlerne, men arbejdet var fælles.

Det næste stadie var kooperativer af lavere form, hvor den enkelte bonde udlejer sine produktionsmidler (trækdyr og red-

skaber) til kooperativet. Medlemmerne er med ikke bare i det fælles arbejde, men også i organiseringen og forvaltningen af kooperativet.

Det sidste stadie er kooperativer af højere form, hvor alle produktionsmidler tilhører kooperativet, og enhver får løn efter sit arbejde. Alle familier har dog ret til private jordlodder, der ikke må overskride 5 pct. af det gennemsnitlige areal pr. indbygger i kooperativet for hvert familiemedlem. I syd lagde vietnameserne megen vægt på at gå roligt og metodisk til værks for at skabe den holdningsændring, der var nødvendig, før en kooperativ organisering af landbruget kunne gennemføres. Syden er potentielt den rigeste del af landet, men der er langt igen, før denne del af landet kan bidrage væsentligt til den samlede landbrugsproduktion.

Men et stort problem har været, at så umådelig mange af kadreerne – skolede partimedlemmer fra det kommunistiske parti – var udryddet i Syd-Vietnam, først under

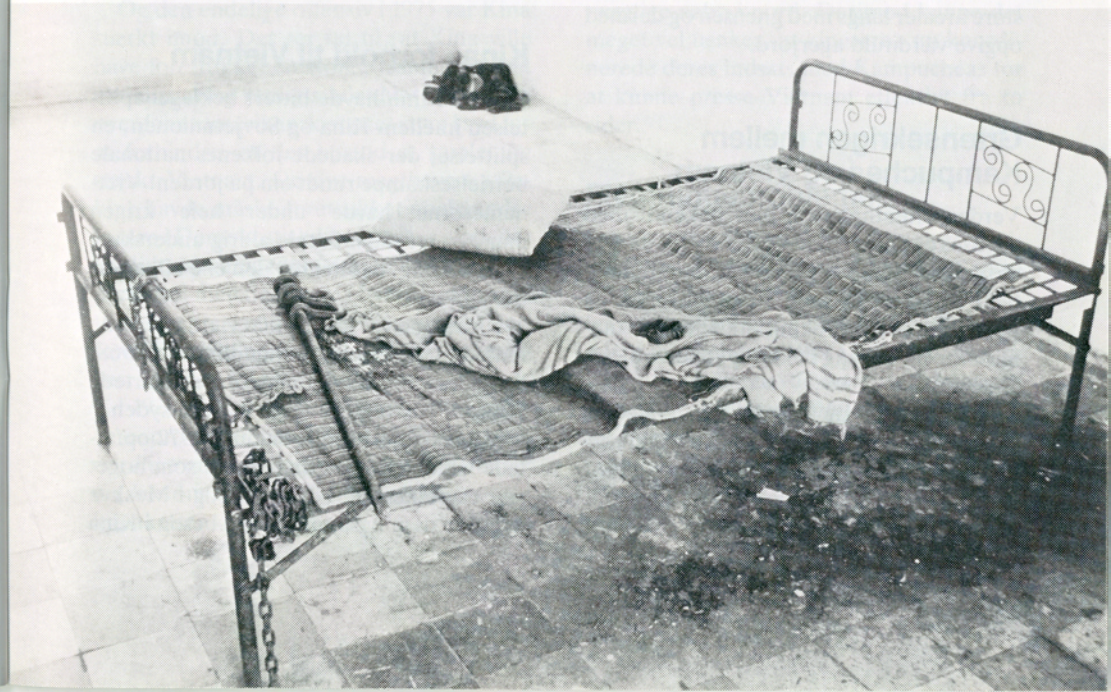
Diem og senere under amerikanernes specielle Phoenix-program, hvor man regner med, at 30.000 blev myrdet. Det har ført til, at man har måttet overføre en del kadre fra Nord-Vietnam og desuden med ekspresfart har rekrutteret nye kadre fra syd, som man ikke har kunnet veje og prøve. Disse folk har i hvert fald til en vis grad været problematiske under kooperativiseringen, fordi de ikke har været tilstrækkeligt bevidste om, hvor vigtigt det var, at denne proces foregik frivilligt.

Den elendige løn, partifolk får, har også udsat dem for fristelser i form af bestikkelser, og i det hele taget er det ikke nemt at reformere et gennemkorrumperet samfund som det syd-vietnamesiske.

De økonomiske problemer

Bombekrater, forgiftet jord, uberegnelige økologiske skader som erosion og sænket grundvand, foruden fysisk og psykisk tilskadekomne mennesker – sådan så syden ud, da freden endelig kom til Vietnam. Til de menneskeskabte ulykker føjede sig naturkatastrofer, først tørke i 1976 og 1977, og

Fængslet Tuol Sleng, Phnom Penh.

i 1978 de værste oversvømmelser i 50 år.

Vietnameserne havde altid kæmpet for uafhængighed, og det var helt i denne ånd, at man i 1975 ikke søgte isoleret støtte fra de socialistiske lande, men i høj grad også fra Vesten. Vietnam tilsluttede sig International Monetary Fund og Den Asiatiske Udviklingsbank. Opfordret til at tilslutte sig COMECON i 1976, sagde Vietnam pænt nej tak.

Men USA, som havde brugt 300 milliarder dollars på krigen i Vietnam, så sig ikke i stand til at betale de 3,2 milliarder dollars i krigsskadeerstatning, som Nixon i et brev til Pham Van Dong havde lovet vietnameserne. Og hvad mere var: USA førte krigen videre mod Vietnam i form af økonomisk boykot og manglende diplomatisk anerkendelse.

Situationen blev mærkbart værre, efterhånden som nabolandet Demokratisk Kampuchea, som det nu hed, førte en mere og mere åben grænsekrig ind på vietnamsk territorium. Vietnameserne søgte at hemmeligholde broderstriden, og opfordrede til forhandlinger, samtidig som de forsvarede sig ganske effektivt; dog ikke mere end at de blev nødt til at evakuere store arealer langs med grænsen og dermed opgive værdifuld agerjord.

Grænsekrigen mellem Kampuchea og Vietnam

Verdensoffentligheden blev bekendt med grænsekonflikten den 31. dec. 1977, da Demokratisk Kampuchea afbrød de diplomatiske forbindelser med Vietnam og på en pressekonferencen i Peking anklagede vietnameserne for en lang række aggressive handlinger.

Vietnam svarede få timer senere med en erklæring, hvor de hævdede, at de aggressive handlinger, de blev beskyldt for, kun var selvforsvar mod kampucheaniske angreb.

Det kan være svært af afgøre, hvilke

påstande der er pålidelige. Men uafhængige kilder har aldrig dokumenteret eller verificeret nogle af Demokratisk Kampuchea's påstande. Til gengæld har det ene presse- og filmhold efter det andet beskrevet de svære tab i Vietnams grænse-provinser, især Tay Ninh og An Giang. Og kampucheanere i flygtningelejre i Vietnam fortalte om deres utålelige liv under Pol Pot-styret, mens tilfangetagne Khmer Rouge-soldater afslørede, hvor racistisk magthaverne i Kampuchea gik til værks for at indgyde had til vietnameserne. Der var jo historisk gamle modsætninger at spille på.

Vietnam havde i sin svar-erklæring nok en gang foreslået kampucheanerne at forhandle og Vietnams sidste forsøg på forhandling indeholdt bl.a. et forslag om at lade en international kontrolkommission overvåge grænsen, efter at parterne havde trukket deres styrker 5 km tilbage fra grænsen, men også dette afslog kampucheanerne.

Den krig, Pol Pot-styret førte mod Vietnam, blev udkæmpet med kinesiske våben, og ifølge de fleste kilder med mindst 10.000 kinesiske rådgivere. Hvad var der sket i forholdet mellem Kina og Vietnam?

Kinas forhold til Vietnam

Ho Chi Minh havde bittert beklaget splittelsen imellem Kina og Sovjetunionen, en splittelse, der skadede folkenes nationale befrielseskampe rundt om på jorden. Vietnameserne havde under hele krigen manøvreret sådan, at de aldrig underskrev en erklæring, der angreb den ene af parterne.

Kineserne var uenige i, at vietnameserne indledte våbenhvile-forhandlinger i 1968, ligeledes i at vietnameserne startede Påskeoffensiven i 1972 for at befri syden.

Men Nixons besøg i Peking i 1972 opfattede vietnameserne til gengæld som noget nær et dolkestød. Nixons besøg i Moskva ærgrede dem også, men hans besøg i Kina

Marked i Phnom Penh.

skaffede efter vietnamesernes mening amerikanerne rygdækning for at bombardere Nord-Vietnam uden frygt for indblanding.

Og den endelige offensiv i 1975 var Kina stærkt imod. Det ser ud til, at Kina ville have foretrukket en Korea-løsning med et socialistisk og venligtsindet Nord-Vietnam over for et amerikansk-støttet styre i syd for at forhindre, at der opstod et samlet og stærkt Vietnam. De nye magthavere i Peking havde måske foretrukket nogle andre ledere i Demokratisk Kampuchea, folk der var lidt mindre demonstrative i deres Mao-dyrkelse; men de kunne i hvert fald bruges til at øve pres mod Vietnams grænser. Derfor våbenhjælpen og de kinesiske militærrådgivere i Kampuchea.

I 1978 indledte kineserne en række militære provokationer langs med Vietnams nordlige grænse. Samtidig fortalte Pekings medier om utallige vietnamsiske grænsekrænkelser.

Få, om nogen, sagkyndige kommentatorer kunne tage de kinesiske anklager alvorligt. Det var utænkeligt, at Vietnam, der i forvejen befandt sig i en yderst presset situation, skulle have mod til at provokere sin mægtige nabo i nord. Derimod kunne det meget vel tænkes, at kineserne nu koordinerede deres indsats med Kampuchea for at kunne presse Vietnam effektivt fra to sider.

Flygtningeproblemet

I denne situation kom Hoa-folket (dvs. vietnamesere af kinesisk afstamning) uvægerligt i klemme. Hvis grænsekrigen udviklede sig, ville der uundgåeligt opstå loyalitetsproblemer for folk af kinesisk afstamning, hvad enten de var vietnamske statsborgere eller ej. Dette er baggrunden for den flygtningestrøm, der drog fra det nordlige Vietnam ind i Kina i de første måneder af 1978, livligt tilskyndet af den kinesiske ambassade. Med henvisning til

disse flygtninge stoppede kineserne i maj 1978 de fleste af de projekter, der stadig kørte med kinesisk assistance, for i juli at stoppe dem helt.

Bådflugtningene kom stort set fra det sydlige Vietnam, og en overgang var flygtninge af kinesisk afstamning i klart overtal. Mens erhvervsfordelingen for Hoa-folk i det nordlige Vietnam stort set svarede til vietnamesernes, var flertallet af kinesere i syd handlende, en del af dem de virkelige store kapitalister, der kontrollerede rishandelen.

Da man gradvis søgte at ændre sydens økonomi i socialistisk retning, løb man ind i store vanskeligheder. Spekulanter opkøbte en stor del af den ris, der var beregnet til bybefolkningen til de statsgaranterede lave priser, for dernæst at sælge den videre på det frie marked til stadig højere priser.

Det var baggrunden for, at regeringen den 24. marts 1978 gennemførte en socialistisk reform i syden, der søgte at knække de egentlige kapitalisters magt og begrænse privathandelen kraftigt.

Hele 300.000 familier alene i Saigon var registreret som »handlende«, og fra dette lag af befolkningen stammer de fleste flygtninge. Vietnam var for fattigt til at skabe en lang række nye arbejdspladser i byerne, hvad der kræver store investeringer. Tilværelsen på landet med det hårde slid i de nye økonomiske zoner fristede kun et lille fåtal, resten så flugtvejen som en lokkende mulighed for at komme til at leve den tilværelse, man drømte om, og som "Voice of America" lokkede med over kortbølgesenderen.

Nogle var endog parat til at begå kriminalitet for at komme afsted, f.eks. de tiltalte i den retssag, vi følger i filmen. De har i fællesskab kapret et ruteskib med 126 passagerer ombord og sat kursen mod internationalt farvand. Da de indhentes af en motortorpedobåd, åbner lederne ild mod forfølgerne, hvad der siden fører til meget strenge domme for disse to.

Men filmens scener fra kineserkvarteret Cholon viser med al ønskelig tydelighed, at det ikke er affolket, og at de strenge restriktioner mod privathandelen, der blev indført i 1978 nu er væsentligt lempet. Atter en gang viser vietnameserne megen realisme, når det gælder hvilke veje man vælger. Det er vigtigt, at man ikke går hurtigere frem, end folks bevidsthed kan følge med. Hvis dette er karakteristisk for, hvordan vietnameserne er gået frem, er det i hvert fald ikke den måde, Pol Pot-styret i Kampuchea greb tingene an.

Hvad skete der i Kampuchea efter befrielsen?

Få timer efter, at Khmer Rouge' tropper var rykket ind i Phnom Penh, beordrede de befolkningen ud af byen, og det samme skete i de andre erobrede byer. Der kunne være gode grunde til at evakuere befolkningen fra Phnom Penh; madlagrene var ved at slippe helt op, og truslen om amerikanske bombardementer kunne ikke udelukkes. Men tømningen foregik meget brutalt, ingen fik lov til at medbringe noget, og selv syge på hospitalerne måtte af sted.

Grundlaget for opbygningen skulle være landbruget, og en så forceret udvikling mod fuldstændig kollektivisering har man ikke eksempler på i andre lande. Inspirationen var dels maoistisk og dels stærkt nationalistisk med det historiske Angkor-rige (ca. 800-1400) som symbol på fortidens Khmer-storhed. Også den gang var storheden skabt ved hjælp af et intensivt landbrug med mægtige overrisslingssystemer, men prisen var en slavetilværelse for bønderne.

»Befrielsen« kom under Pol Pot til at betyde adskillelse mellem familiemedlemmer, afskaffelse af religion, fælles arbejde fra 12 til 16 timer, fælles spising i kooperativet, for det meste en ussel rissuppe af enorme gryder, nye navne, ingen indflydelse hverken på regionalt eller lokalt plan, angst og skræk for tilfældige landbychefer

Komarey, marked i Phnom Penh.

magtbrynde, og en lang række menneskers afhenten og forsvinden.

Efter en regeringsomdannelse i april 1976 gled Sihanouk helt ud af billedet og blev reelt sat i husarrest; Kieu Samphan blev præsident og Pol Pot ministerpræsident, og i 1977 styrkedes hans magtposition yderligere.

Men modstanden mod regimets politik førte til en stadig jagt på indre og ydre »fjender«, og fysisk udryddelse af disse fjender er det eneste sikre. I Tuol Sleng fængslet, som er skildret i filmen, var ca. 80 pct. af de indsatte og senere myrdede Khmer Rouge' egne folk, og resten intellektuelle og kunstnere.

Efterhånden opstod der mytterier og oprør blandt Pol Pots egne tropper, og nogle af dem endog anført af regimentschefer. Nogle af disse oprør blev blodigt knust og deltagerne henrettet. I andre tilfælde lykkedes det oprørerne at flygte, og en del af

disse flygtninge dannede en National Front til Kampuchea's Befrielse (KNUFNS) i december 1978.

Invasion eller befrielse?

De sidste dage af december 1978 begyndte vietnameserne en stor-offensiv, der slog de mange Pol Pot-divisioner, der var trukket sammen ved grænsen, på flugt ind i landet. De kampucheanse oprørsstyrker, KNUFNS, der blev anslået til at være ca. 20.000, rykkede frem sammen med vietnameserne, men kunne umuligt selv have væltet Pol Pot-styret. Som tropperne rykkede frem, opstod der ofte spontane oprør i lokalbefolkningen, som hjalp med til at jage Pol Pot-tropperne vestover. Der er mange vidnesbyrd om, at størstedelen af befolkningen så på vietnameserne og KNUFNS' tropper som befriere.

Den 7. januar 1979 blev Phnom Penh befriet for 2. gang, og resterne af Pol Pots hær blev i løbet af de næste uger drevet op i

Phnom Milay, nogle bjergegne tæt ved den thailandske grænse. Spredte enheder, der var afskåret fra hovedhæren, gemte sig væk i skovrige bjergegne, hvorfra de til tider gjorde plyndringstogter mod lokalbefolkningen i nærheden.

Nu begyndte der en sand folkevandring i Kampuchea af mennesker, der søgte at vende hjem til de egne, de var blevet tvangsflyttet fra, og som samtidig ledte efter deres slægtninge. Praktisk talt ingen var uberørt af de sidste fire år. Nogle havde mistet næsten alle deres familiemedlemmer. Mange var henrettet med primitive redskaber, andre døde som ofre for sult, udmattelse og sygdom. Nye massegrave afdækkedes stadig.

Den materielle ødelæggelse af landet var næsten altomfattende. Pol Pot-styret havde bevidst ødelagt, hvad der var af industri, kun nogle håndværksprægede virksomheder, der producerede simple landbrugsredskaber, beholdt man. Under tilbagetrækningen mod den thailandske grænse, søgte de at ødelægge, hvad der var tilbage: landeveje, jernbaner, bygninger og dæmninger, ja, selv en hel provinshovedstad, Kompong Speu, blev sprængt i luften.

Der var dannet et revolutionsråd med KNUFNS' leder Heng Samrin som præsident, og dette råd skulle fungere som regering, indtil der blev mulighed for at afholde valg til en nationalforsamling. Rundt om i landet var der alle vegne oprettet lokale selvstyrekomiteer.

Den 3. verdens folk var splittet i deres syn på Folkerepublikken Kampuchea. Var Heng Samrin-regeringen udelukkende vietnamesernes marionetter, eller var der folkelig opbakning bag den?

Den Socialistiske Republik Vietnam og Folkerepublikken Kampuchea indgik i februar 1979 en traktat om »Fred, Venskab og Samarbejde«, som legaliserede de vietnamesiske troppers tilstedeværelse i Kampuchea. Traktaten blev underskrevet den 18. februar.

Men dagen i forvejen, den 17. februar 1979, havde kineserne foretaget invasion i de 6 nordligste provinser i Vietnam.

Den kinesiske invasion

De 6 nordlige provinser i Vietnam var det område, som amerikanerne stort set havde undgået at bombe for ikke at involvere Kina direkte i Vietnamkrigen.

Med 600.000 tropper fra Folkets Befrielsestrængte kineserne nu ind i disse provinser for at give vietnameserne den »lærestreg«, som Deng Xiao-ping, Kinas ubestridt stærkeste leder efter Mao, havde lovet vietnameserne under sit besøg hos præsident Carter en måned før.

Kineserne mødte uventet hård modstand fra lokale og regionale enheder og måtte anvende »menneskebølge« taktikken for at slå sig frem. Støttet af hundredvis af tanks og pansrede mandskabsvogne, tusindvis af kanoner og fly af mange typer, lykkedes det dem dog kun at trænge frem til Den røde Flods delta. Men så var 10.000 kvadratkilometer også lagt næsten øde.

De kinesiske soldater søgte at ødelægge alt af værdi: industri, miner, veje, broer, kraftstationer og vandværk, sygehuse, skoler og biblioteker, statsbrug. Kort sagt et klart forsøg på yderligere at ramme Vietnam økonomisk. At de gik skånselsløst frem mod civilbefolkningen, er måske mere rystende. Det store dokumentariske materiale, der foreligger, beviser, at invasionen er en ren straffeekspedition.

Tropperne trækkes tilbage efter en måned, men kineserne beholder stadig mange ved grænsen. Spændingen vedvarer. Alle vegne i det nordlige Vietnam bygges der beskyttelsesrum. Man spørger ikke om, der kommer en ny invasion, men om hvornår.

Nye trusler og håb

Et stort flertal af FN's medlemslande kræ-

Lokal militia, Lang Son, Vietnam.

vede både i januar og november 1979 de vietnamesiske tropper ud af Kampuchea og sørgede ved deres stemmeafgivning i september samme år for, at Pol Pots delegation ved FN stadig kom til at repræsentere Kampuchea. (Det gør den også i juli 1980).

Dog har Storbritannien i det forløbne år trukket sin diplomatiske anerkendelse af det styrtede Pol Pot-regime tilbage, mens et af den alliancefrie bevægelses vigtigste lande, Indien, i juli 1980 har anerkendt Heng Samrin-regeringen. Dermed har ialt 31 lande anerkendt Folkerepublikken Kampuchea.

Ikke-kommunistiske journalister, der interview'er kampucheaniske flygtninge i Thailand, må indrømme, at de fleste flygtninge fortæller om en udbredt lettelse i befolkningen over Pol Pots fald. Thailandske militærkilder beretter, at »de fleste kampucheanere nu går ind for det nye Heng Samrin-ledede styre«. (Nation Review,

Bangkok, 16.2.1979). Ja, til og med et møde mellem Pol Pot-styrkerne og Thailands Komm. Parti, refereret i det thailandske tidsskrift Thai Nikorn, 14.3.1979, tog »den kendsgerning til efterretning, at omkring 80 pct. af den kampucheaniske befolkning støttede Heng Samrin-gruppen«.

Men den mægtige alliance Kina-USA opretholder stadig deres støtte til Pol Pot-styrkerne, militært og økonomisk, og søger derigennem at svække de i forvejen forarmede folk i Vietnam og Kampuchea så meget, at de blir nødt til at acceptere alliancens politiske løsninger.

Det første år efter magtskiftet i Kampuchea var befolkningen alvorligt truet af hungersnød. Den var i forvejen afkræftet, og kamphandlingerne betød, at den normale høst blev forstyrret. Der, hvor høsten var overstået, blev risen bortført af de flygtende Pol Pot-tropper; i andre tilfælde brændt af for ikke at falde i fjendens hænder. Sovjetunionen og Vietnam sendte store forsyninger, men i juli 1979 appellerede Heng Samrin også til Vesten om hjælp.

Kooperativet Lang Giang, syd for Lang Son.

De internationale hjælpeorganisationer UNICEF og IRCC – var sene om at komme i gang med deres hjælpeprogrammer, og samarbejdet har knirket meget, bl.a. fordi de krævede at yde støtten ligeligt til begge sider.

For det konsortium af frivillige hjælpeorganisationer, som det britiske OXFAM stillede sig i spidsen for, har problemerne udelukkende været af praktisk art og hang først og fremmest sammen med landets ødelagte infrastruktur.

Når samarbejdet er gået så fint for OXFAM, skyldes det givetvis, at man klart

gav afkald på at forsyne Pol Pots styrker langs den thailandske grænse. – Fra Danmark arbejder Folkekirkens Nødhjælp med i dette konsortium.

Fødevarerproblemerne er stadig store i Kampuchea. Der er ikke nået tilstrækkelig såsæd frem til regntidens begyndelse, og de internationale hjælpeorganisationer har ikke fået så store nationale bidrag til hjælpearbejdet i Kampuchea for 1980, som de havde bedt om.

Men hvis befolkningerne i Vietnam og Kampuchea får lov at leve i fred og selv bestemme, hvilke regeringer de ønsker – uden trusler om nye »lærestreger« fra Kina og et konstant militært pres mod grænserne – er der håb forude for de hårdt prøvede folk.

Filmens disposition

1. I præsidentpaladsets park (tidl. fransk guvernørbolig)
2. Ho Chi Minh's bolig
3. Premierminister Pham Van Dong
4. Hanoi
 - a) Silkegaden – privathandel
 - b) ChamTien-gaden (Indimellem flash-back til julebombardementerne 1972 – s/h)
5. Hanois beboere studerer gadeplancher om Kinas forhold til Vietnam (Flash-back til den kinesiske invasion den 17. febr. 1979 – s/h)
6. Scener fra provinshovedstaden Lang Son nær ved den kinesiske grænse, deriblandt besøg på det ødelagte hospital, broen, en skole, hvor der stadig kan undervises og en lokal selvforsvarsgruppe
7. Landbrugskooperativet Lang Giang, Lang Son provins. Nung-minoriteten
8. Kunsthåndværkerskolen i Hanoi
9. Litteraturens tempel, Hanoi
10. Undervisningsminister, madame Thi Binh
11. Genopdragelseslejren Nam Ha, syd for Hanoi
12. Ho Chi Minh-byen (Saigon)
 - a) Kø af folk, der har visum til legal udrejse fra Vietnam
 - b) To Do-gaden (center i det gamle forlystelseskvarter)
 - c) Cholon (kineserkvarteret)
13. Landsretten i Saigon
14. Song Be-provinsen. Ny økonomisk Zone - Xa Minh Long
15. Skolehjem for narkomaner (»Skolen til skabelse af det nye, unge menneske«) Saigon
16. Skolehjem for prostituerede (»Skolen til skabelse af den nye, unge kvinde«), Saigon
17. »Livets støv«-skole for omstrejfende børn, Saigon
18. Børnehospital nr. 1., Saigon
19. På vej til Kampuchea. Provinsen Tay Ninh. En udslettet landsby: Loi Touan (Flash-back til grænsekrigen: En landsby i samme provins efter et overfald af Pol Pot-tropper)
20. Grænsestationen Vietnam-Kampuchea
21. Hovedvej 1. mod Phnom Penh
 - a) Færgeleje ved Mekong-floden
 - b) De ødelagte vejtræer
22. Tuol Sleng-fængslet
23. Interview med Sisowath Monivong- Sihanouks kusine
24. Phnom Penh, »7. januar-hospitalet«
25. Begyndende gadeliv i det »genopstandne« Phnom Penh
26. Markeder med byttehandel i Phnom Penh
27. Rismarker i provinsen Kompong Speu
28. Majsuddeling i provinsen Kompong Speu, Ka Heng distrikt
29. Hospitalet i provinshovedstaden Kompong Speu
30. Et nyt hospital i provinsen Kompong Speu, distrikt Phnom Sreouch
31. Komarey-folkeskolen, Phnom Penh
32. Tekstilfabrikken Russey Keo, Phnom Penh
33. Den britiske hjælpeorganisation OXFAM får losset sit første skib i Phnom Penhs flodhavn
34. Buddhistisk bryllup i Phnom Penh
35. Forestilling på Tonlé Bassac-teatret i Phnom Penh
36. Tilbage i Vietnam: Interview med udenrigsminister Nguyen Co Thach
37. Hanoi. Scener fra Sværdsøen og cyklister i gaden og på Long Bien-broen

Hvem er hvem?

Vietnam

Ho Chi Minh (1890–1969). Grundlægger af Indokinas kommunistiske parti. DRV's præsident fra 1945 til sin død.

Pham Van Dong (1906–). Udenrigsminister i DRV fra 1954 til 1961. Statsminister fra 1954 – fra 1976 i Den socialistiske Republik Vietnam.

Madame Thi Binh. Udenrigsminister i PRG (1969–1976). Derefter undervisningsminister for Den Socialistiske Republik Vietnam.

Nguyen Co Thach. SRV's udenrigsminister fra efteråret 1979.

De tre sidstnævnte interviewes i filmen.

Bao Dai. Vietnamesisk eks-kejser. Indsat af franskmændene i 1932, fordrevet af Viet Minh-styret i 1946, genindsat af franskmændene som kejser for Staten Vietnam i 1949, afsat i 1955 efter folkeafstemning.

Ngo Dinh Diem. Premierminister i Staten Vietnam (Syd-Vietnam) i 1954. Præsident i Republikken Vietnam (Syd-Vietnam) fra 1955 til han blev myrdet i 1963.

Nguyen Van Thieu. General. Præsident i Syd-Vietnam 1967–75. Eksil i London.

Kampuchea

Norodom Sihanouk. (1922–). Konge 1941–55, derefter statschef til 1976 (i eksil fra 1970 til 1975). Leder af FUNK og GRUNC. I husarrest under Pol Pots styre fra 1976. For tiden i eksil.

Lon Nol. General. Premierminister flere gange under Sihanouk. Ledede kuppet i 1970. Statschef fra 1970–75. Siden i eksil.

Pol Pot (tidl. Saloth Sar). Fra begyndelsen af 60'erne leder af en af kommunistpartiets fløje. Vice-øverstbefalende i Befrielsesarmeen fra 1970. Premierminister i 1976 i Demokratisk Kampuchea, en titel han beholdt efter styrets fald, den 7. januar 1979.

Khieu Samphan. I parlamentet 1962–67. Handelsminister 1962–63. Forsvarsminister i GRUNC og øverstbefalende. 1976 præsident. 1 år efter regimets fald premierminister i eksilregeringen for at rette op på Pol Pot-regeringens internationale prestige. Pol Pot chef for guerilla-hæren.

Ieng Sary. Minister i GRUNC. I 1975 udenrigsminister. Pol Pots svoger. Pol Pot og Ieng Sary blev begge dømt til døden in absentia ved et tribunal i Phnom Penh i 1979.

Heng Samrin. Divisionschef i det østre Kampuchea til maj 1978. Formand for KNUFNS og Revolutionsrådet.

Sisowath Monivong. Sihanouks kusine. Medlem af KNUFNS' Centralkomité. Interview i filmen.

Underernæret barn på Saigons Børnehospital nr. 1.

USA

Edwin Landsdale. En af CIA's mest berømte agenter. Har været militær rådgiver i flere lande i Asien. Spillede en stor rolle i Vietnam.

John F. Kennedy. Amrk. præsident (dem.) 1961–63.

Lyndon B. Johnson. Amrk. præsident (dem.) 1963–68.

Richard M. Nixon. Amrk. præsident (rep.) 1969–74.

Henry Kissinger. Sikkerhedspolitisk rådgiver for præsident Nixon 1969–73. Derefter udenrigsminister, også for den næste præsident Gerald Ford.

Kina

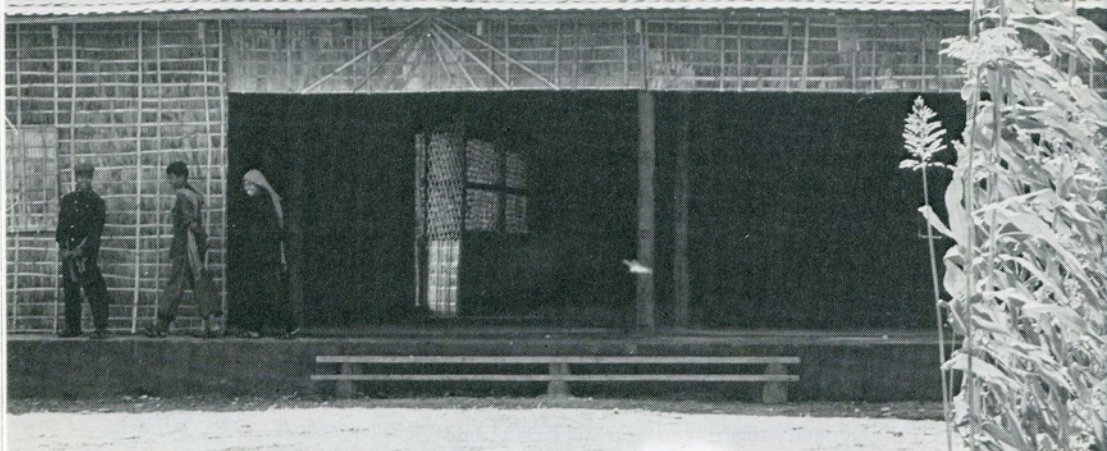
Mao Tse-tung. Det kinesiske kommunistpartis formand fra grundlæggelsen af Folkerepublikken Kina i 1949.

Deng Xiao-ping. En af de kinesiske ledere, der blev udrenset under Kulturrevolutionen, rehabiliteret i april 1974, udrenset igen under »4-banden« og dernæst, en måned efter Maos død, i oktober 1976, rehabiliteret igen. For tiden den mest indflydelsesrige kinesiske politiker.

Tidstavle

2000 f.v.t.	Vietnamesisk stat vokser frem i Den røde Flods delta.
111 f.v.t.	Vietnam erobres af Han-dynastiet (Kina).
ca. 100 f.v.t.	Den første khmerstat (Chenla) opstår i det sydlige Laos.
ca. 100 e.v.t.	Champariget grundlægges i det centrale Vietnam.
ca. 500 e.v.t.	Chenla erobrer det nuværende Kampuchea og Mekongdeltaet samt en del af Thailand. Falder derefter fra hinanden.
802 e.v.t.	Angkorriget grundlægges i det centrale Cambodien.
939 e.v.t.	Vietnam løsriver sig fra kinesisk herredømme.
ca. 1100	Angkorriget erobrer Champariget, som senere gengælder med at erobre Angkor, for derefter at trække sig tilbage.
1257–1288	Vietnam kæmper mod mongolske invasionshære, og i
1288	bliver Kublai Khans hær slået på flugt (Bach Dang-sejren).
1353	Laotisk rige grundlægges (»Million elefanter land«).
1400-tallet	Vietnam besejrer Champariget.
1407–27	Kina invaderer Vietnam, men fra
1418–27	føres en national befrielseskamp, der gør slut på invasionen.
1432	Angkorriget falder. Thailand og Vietnam dominerer Cambodien.
1700-tallet	Store bondeoprør i Vietnam.
1771–1802	Tay Son-bevægelsen.
1802	Vietnam samlet under kejser Gia Long.
1858	Frankrig begynder at kolonisere Vietnam, angreb på Da Nang.
1864	Cambodien bliver fransk protektorat. Det sydlige Vietnam gøres til fransk koloni under navnet Cochinchina.
1884	Resten af Vietnam gøres til fransk protektorat.
1885	Hele Laos erobres af Thailand.
1893	Laos bliver fransk koloni.
1930	Indokinas Kommunistiske Parti dannes under ledelse af Ho Chi Minh. Nghe Tinh-sovjetterne dannes, men knuses snart.
1940	Japanske tropper besætter Indokina.
1941	Viet Minh grundlægges.
1941–45	Guerillakamp mod japanere og franskmænd.
1944	Befrielsesarméen grundlægges.
1945	Tyskland kapitulerer i maj, Japan i august. Almindeligt oprør over det meste af Vietnam. 2. sept. udråber Ho Chi Minh Den demokratiske Republik Vietnam med Hanoi som hovedstad.
1946	Den franske generobring af Indokina begynder. På trods af løfter om begrænset uafhængighed under Den franske Union udråber den franske højkommissær republikken Cochinchina, og Den 1. Indokina-krig bryder ud.

1949	Frankrig etablerer Staten Vietnam (Syd-Vietnam) under kejser Bao Dai.
1950	USA begynder at sende hjælp til franskmændene.
1953	Sihanouk opnår selvstændighed for Cambodien.
1954	Franske styrker overgiver sig til Viet Minh ved Dien Bien Phu (7.–8. maj). Geneve-aftalerne underskrives i juli. Vietnam skal være midlertidigt delt ved den 17. breddegrad.
1955	Staten Vietnam bliver Republikken Vietnam. Bao Dai abdicerer, og statsminister Ngo Dinh Diem bliver præsident i Republikken Vietnam (Syd-V) med stærk amerikansk støtte.
1956	Diem modsætter sig at afholde landsomfattende valg som forudsat i Geneve-aftalerne.
1960	Syd-Vietnams nationale Befrielsesfront (FNL) dannes.
1961	Kennedy-regeringen øger hjælpen til Diem.
1963	Diem myrdes.
1964	Tonkinbugt-affæren.
1965	Præsident Johnson starter luftkrigen mod Nord-Vietnam (DRV). FNL får tilflugtssteder i Cambodien. Sihanouk bryder med USA.
1966	Sihanouk taber sit flertal ved valg i Cambodien.
1967	Nguyen Van Thieu vælges til præsident i Syd-Vietnam.
1968	FNL gennemfører Tet-offensiven (januar). Indledende fredsforhandlinger Vietnam-USA påbegyndes i maj. Bombardementerne over Nord-Vietnam indstilles i oktober. Kommunistpartiet i Cambodien indleder guerillakrig mod Sihanouk-styret.
1969	Fredsforhandlingerne i Paris udvides: USA, DRV, Republikken Vietnam og FNL. Nixon indleder sin vietnamiserings-politik. Amerikansk troppetal oppe på 543.000 mand. Hemmelige bombardementer af FNL's tilflugtssteder i Cambodien. Ho Chi Minh dør.
1970	Kup mod fyrst Sihanouk i marts. Lon Nol til magten. Sihanouk i eksil i Peking, hvor han danner eksilregering. I april amerikansk- sydvietnamesisk invasion i Cambodien.
1971	Sydvietnamesisk invasion i det sydlige Laos med amerikansk luftstøtte. Stort set mislykket. Kissinger til Peking.
1972	Nixon til Peking. Påskeoffensiven i Syd-Vietnam – DRV's Befrielsesarmé og FNL i samarbejde. Amerikansk mineudlægning udenfor DRV's havnebyer. Massiv bombing. Fredsaftale færdig, men ikke underskrevet på grund af Thieus vægring. Julebombardementerne over bl.a. Hanoi.
1973	Parisaftalerne underskrives i januar. USA bomber Cambodien fra februar til august.

Nyt hospital i provinsen Kompong Speu, Kampuchea.

- 1974 Kina erobrer Paraceløerne fra Syd-Vietnam.
- 1975 Phnom Penh i Cambodia omringet fra januar. I Vietnam beordrer Thieu tilbagetrækning fra Det centrale Højland i april og fratræder selv kort efter. Lon Nol-regeringen kapitulerer den 17. april, Saigon-regeringen den 30. april.
Maj – Cambodianske angreb på de vietnamesiske øer Phu Quoc og Tho Chu.
Juni – Vietnamesiske angreb på de Cambodianske Wai-øer.
- 1976 Ny forfatning i Kampuchea. *Demokratisk Kampuchea* grundlægges. Sihanouk træder tilbage. Khieu Samphan præsident, Pol Pot premierminister.
Valg i Vietnam. Genforening i Den socialistiske Republik Vietnam. I Kina dør Chou En-lai og Mao Tse-tung. »Fire-banden« arresteres.
- 1977 Jimmy Carter USA's præsident. Deng Xiao-ping rehabiliteres i Kina. Kampucheanse angreb i april og maj i vietnamesiske grænseprovinser. I juni foreslår Vietnam forhandlinger, men får afslag.
Vietnam optages i FN.
Nye kampe Kampuchea – Vietnam. Modoffensiv fra Vietnam.
Dem. Kampuchea afbryder de diplomatiske forbindelser med Vietnam på årets sidste dag.
- 1978 Vietnamesisk tilbagetrækning og nyt forslag om forhandlinger, bl.a. om en demilitariseret zone langs grænsen, internationalt overvåget. Igen afslag fra Dem. Kampuchea. Nye kampe. I maj stort mislykket oprørsforsøg i det østlige Kampuchea. Forværring af forholdet Kina-Vietnam. I foråret flygter ca. 150.000 Hoa-folk til Kina fra det nordlige Vietnam. I maj-juni indstiller Kina de sidste bistandsprojekter i Vietnam. Vietnam tilslutter sig Comecon. Mange sammenstød ved den kinesiske grænse. Naturkatastrofer i Vietnam. Bådflygtningenes antal stiger. Nye oprørsforsøg i Kampuchea. 2. dec. oprettes KNUFNS. 25. dec. rykker vietnamesiske tropper ind i Kampuchea.

1979

7. januar: »Phnom Penhs 2. befrielse«. Vietnamesere og KNUFNS slår Pol Pots hær på flugt. Forskanser sig i svært tilgængelige bjergegne tæt op ad den thailandske grænse.
Folkerepublikken Kampuchea udråbes med et revolutionsråd ledet af Heng Samrin i spidsen.
17. februar foretager Kina invasion i de 6 nordligste vietnamesiske provinser.
18. februar underskrives venskabs- og samarbejdsaftale mellem Kampuchea og Vietnam, som bl.a. legaliserer vietnamesisk troppestationering i Kampuchea.
5. marts trækker kineserne sig tilbage fra Vietnam efter systematisk at have ødelagt alt af værdi.
I juli retter Heng Samrin en appel til de internationale hjælpeorganisationer om hurtig hjælp for at undgå hungerkatastrofe. Samme måned holdes en flygtningekonference i Geneve, hvorefter Vietnam forpligter sig til at søge gennemført ordnet, legal udrejse for flygtningene, hvad der i den følgende tid bringer antallet af bådflygtninge kraftigt ned.
I september stemmer et stort flertal i FN for at Pol Pot-delegationen stadig repræsenterer Kampuchea, og i november kræver et lignende flertal de vietnamesiske troppers tilbagetrækning fra Kampuchea.
I november har 30 lande anerkendt Folkerepublikken Kampuchea.

Forkortelser og ordforklaringer

- Viet Minh (Viet Nam Doc Lap Minh Hoi) = Forbundet for Vietnams Uafhængighed (1941).
DRV = Den demokratiske Republik Vietnam (1945).
FNL (Front national de libération du Sud-Vietnam) = Syd-Vietnams nationale befrielsesfront (1960). Af amerikanerne og Saigonstyret kaldet Vietcong.
PRG = Den provisoriske revolutionære regering (i Syd-Vietnam) fra 1969 til 1976.
FUNK (Front uni national du Kampuchéa) = Kampuchéas nationale enhedsfront (fra 1970).
GRUNC (Gouvernement royal d'union nationale du Cambodge) = Kampuchéas nationale kongelige enhedsregering (1970-76), ledet af Sihanouk.
Comecon (Council for Mutual Economic Assistance) = De socialistiske landes økonomiske samarbejdsorganisation.
KNUFNS, senere NUFNSK (The National United Front for the Salvation of Kampuchea) = Den Nationale Enhedsfront til Kampuchéas redning (1978).
Khmer'er = majoriteten af Kampuchéas befolkning.
Khmer Rouge = Røde Khmerer – den største og væsentligste gruppe indenfor den kampuchéanske befrielsesbevægelse.
Khmer Serei = en højreguerilla støttet af Thailand og USA.

VIETNAM OG KAMPUCHEA NOVEMBER 79. 48 min., 16 mm, farve, dansk tale, danske undertekster. Danmark, 1979. Producent: Telefilm. Instruktør: Ib Makwarth. Udlejning: Statens Filmcentral.

Denne pjece, der er udgivet af Statens Filmcentral, udleveres gratis til brug i forbindelse med forevisning af filmen. Henvendelse til Statens Filmcentrals hovedkontor, Vestergade 27, 1456 København

K, eller Jyllandskontoret, Lundingsgade 33, 8000 Århus C.

Tekst: Kirsten Vagn Jensen.
Lay out: Kjeld Brandt.
Trykt hos Frede Rasmussens Bogtrykkeri.
Udgivet af SFC, 1980.

Forsidebillede: Fra en skole i Lang Son, Vietnam.